

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-119>

УДК 330.1

ОЦІНЮВАННЯ ПОТРЕБ РИНКУ ПРАЦІ У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ ТА ЛОГІСТИКИ

ASSESSMENT OF LABOUR MARKET NEEDS IN THE FIELD OF TRANSPORT AND LOGISTICS

Криворучко Оксана Миколаївнадоктор економічних наук, професор,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0967-7379>**Водолажська Тетяна Олександрівна**кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0158-3343>**Kryvoruchko Oksana, Vodolazhska Tetiana**
Kharkiv National Automobile and Highway University

Стаття присвячена вирішенню проблеми оцінювання потреб ринку праці у сфері транспорту та логістики. Застосовано контент-аналіз понад 300 актуальних оголошень, розміщених на провідних українських платформах пошуку роботи про вакансії, що дозволило визначити найбільш затребувані професії та вимоги до професійно-кваліфікаційного рівня кандидатів. Увагу приділено професійно-кваліфікаційному дисбалансу, що виникає через невідповідність між підготовкою кадрів та вимогами ринку. Визначено основні невирішені аспекти, включаючи потребу в розробці ефективних механізмів прогнозування, адаптації освітніх програм до сучасних викликів та інтеграції соціально вразливих груп до ринку праці. Результати дослідження можуть бути використані для формування стратегій розвитку галузі та підготовки фахівців відповідно до актуальних потреб ринку.

Ключові слова: аналіз, компетентність, професійно-кваліфікаційний рівень, транспортно-логістична система, роботодавець.

Transport and logistics is one of the key sectors of the economy that ensures the efficient functioning of domestic and foreign markets. Given the current challenges associated with military operations on the territory of Ukraine, their consequences and the need for post-war recovery, the labour market in this sector is undergoing and requires significant changes. The purpose of the study is to determine the current needs of the labour market in the field of transport and logistics through content analysis of demand for professions, professional qualification requirements of employers and prospects for the development of the industry, which will allow to formulate recommendations for the adaptation of educational programmes, retraining of personnel and, in general, to promote the effective functioning of the labour market. The research methods used include content analysis of job advertisements posted on leading job search platforms, which allowed us to identify the most popular professions and professional and qualification requirements of employers; comparative analysis and statistical analysis of the total number of vacancies, analysis of structural changes in demand for professions and forecasting of labour market dynamics. The article identifies the list of the most popular and promising professions in the field of transport and logistics system: driver, dispatcher, logistician, international transport specialist, forwarder, storekeeper, warehouse manager, logistics manager, car mechanic, car washer, mechanic, auto mechanic, auto electrician, loader, straightener, tyre fitter, foreign economic activity (FEA) manager, freight transport manager, fleet administrator, etc. Particular attention is paid to the professional and qualification imbalance arising from the mismatch between training and market requirements. The main unresolved aspects are identified, including the need to develop effective mechanisms for forecasting, adapting educational programmes to modern challenges and integrating socially vulnerable groups into the labour market. The results of the study can be used to formulate strategies for the development of the industry and training of specialists in accordance with current market needs.

Keywords: analysis, competence, professional qualification level, transport and logistics system, employers.

Постановка проблеми. Сфера транспорту та логістики є ключовою складовою економічного розвитку будь-якої країни, а її значення значно зростає в умовах глобалізації, військових викликів та зрушень у світових ланцюгах постачання. У сучасних умовах Україна стикається з масштабними змінами у транспортно-логістичному секторі, викликаними воєнними діями, порушенням торговельних маршрутів та необхідністю інтеграції до європейських і міжнародних транспортних систем. На сьогоднішній день більшість підприємств галузі продовжують працювати або вже відновили свою діяльність, демонструючи стійкість і поступову адаптацію та сприяючи розбудові стратегічних транспортних хабів і розвитку автомобільних шляхів, що пов'язують Україну з Європейським Союзом. Разом з цим, слід відмітити, що спостерігається структурний дисбаланс на ринку праці, коли кандидати на вакансії не мають професійних компетентностей і навичок, яких очікують роботодавці. Ця невідповідність між професійно-кваліфікаційним рівнем робочої сили та потребами роботодавців є однією з основних проблем, що ускладнює ефективне функціонування та розвиток ринку праці. Тому, з огляду на зміни, що відбуваються в логістичних ланцюгах, необхідність удосконалення підходів до їх управління, розроблення освітніх програм і політик, які б відповідали реальним запитам, важливим завданням є проведення моніторингу і аналізу потреб ринку праці в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оцінювання потреб ринку праці на транспорті та логістиці активно досліджується багатьма вченими, як зарубіжними, так і вітчизняними. Наприклад, зарубіжні вчені А. Радж, А. А. Мукерджи, А. Б. Л. де Соуза Джаббур, С. К. Шривастава в статті [1] дослідили проблеми в ланцюзі поставок, з якими зіштовхнулися організації в період COVID-19, та на підставі проведеного аналізу взаємозв'язків між різними проблемами встановили, що найбільш важливою серед них є дефіцит робочої сили. Робота групи інших закордонних дослідників, серед яких Д. Бейкер, С. Брайант, А. Хаджирасоулі, Т. Ігітканлар, О. Пас, А. Бхаскар, П. Коррі, К. Уілан, П. Донех'ю, Г. Парсонс [2] присвячена дослідженню розробок у практиці міської вантажної логістики та порівняння їх з поточними розробками навчальних програм з вантажної логістики, результати якого вказали на брак комплексної освіти з питань просторових систем переміщення вантажів у містах.

Наукова розвідка українських вчених І. Штундер [3], В. Сидоренко [4], Р. Атаманюк [6], Н. Любомудрової та В. Гойчук [7] і практичні дослідження Європейської Бізнес Асоціації [5] спрямовані на встановлення основних тенденцій та перспектив розвитку ринку, динаміку рівня зайнятості й безробіття за різними видами діяльності, професійними групами тощо.

В роботі О. В. Томчук [8], присвяченій аналізу трендів розвитку ринку праці, обґрунтовано основні завдання, що сприятимуть його відновленню в воєнний та післявоєнний час, а саме розроблення та впровадження програм розвитку актуальних навичок персоналу та проведення адаптації для різних соціальних груп учасників ринку праці (ВПО, демобілізованих військовослужбовців, осіб, які частково втратили працездатність через війну тощо); проєктування робочих місць (при релокації бізнесу або його відновленні після руйнування) з акцентом на забезпечення гідних умов зайнятості працівників.

У сфері транспорту та логістики останні наукові дослідження (Н. Ю. Кирлик, В. М. Герзанич [9], С. Захід [10]) також зосереджені на вивченні змін у структурі ринку праці, впливу технологічних інновацій, глобалізації, а також викликів, спричинених кризовими явищами, такими як пандемія COVID-19 та повномасштабна війна. При цьому відмічається зростання попиту на фахівців із цифрових технологій, управління даними, кібербезпеки та штучного інтелекту. Окрім цього, розвиток стійкого транспорту створює нові професії, зокрема інженерів з розробки електротранспортних систем, фахівців з управління «зеленими» ланцюгами постачання та консультантів з екологічного моніторингу в логістиці. У дослідженні [10] зазначається, що до 2030 року понад 20 % нових вакансій у сфері транспорту будуть пов'язані з екологічними технологіями.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність існуючих досліджень ринку праці в сфері транспорту і логістики, на сьогоднішній день потребує подальших досліджень питання ідентифікації необхідних професій для підприємств, організацій транспортно-логістичної системи, зокрема автотранспортних та логістичних, визначення спеціалізацій, які будуть більш затребувані у період відновлення країни, а також визначення рівня кваліфікації, компетентностей, необхідних для цих професій.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз актуальних потреб ринку праці в сфері транспорту і логістики шляхом дослідження попиту на професії, професійно-кваліфікаційних вимог роботодавців і перспектив розвитку галузі, встановлення найбільш значимих компетентностей персоналу, необхідних для відновлення та забезпечення ефективної роботи логістичних ланцюгів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підґрунтям дослідження кадрових потреб українського ринку праці, зокрема підприємств та організацій транспортно-логістичної системи, є контент-аналіз даних сайтів пошуку роботи, предмет якого полягає у виявленні найбільш запитуваних вакансій (професій) та необхідного професійно-кваліфікаційного рівня кандидатів на ці вакансії в досліджуваній галузі.

Для його реалізації опрацьовано більш ніж 300 актуальних оголошень щодо вакантних посад, розміщеними понад 250 автотранспортними та логістичними підприємствами і організаціями на поширених сайтах пошуку роботи в Україні, зокрема: Olx.ua, Rabota.ua, Jobs.ua, Work.ua, Jooble, Teamnety.

Ретельне дослідження та оброблення одержаної інформації, насамперед, дало

змогу виявити сукупність найбільш запитуваних нині та в перспективі професій працівників підприємств транспортно-логістичної системи, як-от: водій, диспетчер, логіст, логіст з міжнародних перевезень, експедитор, комірник, менеджер складського обліку, менеджер з логістики, автослюсар, мийник, механік, автомаяляр, автоелектрик, вантажник, рихтувальник, шиномонтажник, менеджер зовнішньо-економічної діяльності (ЗЕД), менеджер з організації вантажних перевезень, адміністратор автопарку тощо.

Серед окреслених професій працівників логістичних і транспортних підприємств більш затребуваними є вакансії логіста/диспетчера (36 % від загальної кількості досліджених оголошень), водія (26 %), менеджера з логістики (17 %) та менеджера ЗЕД (12 %) (рис. 1).

Підсумки виконаного контент-аналізу розміщених оголошень щодо вакансій, в яких, зокрема, зазначено набір вимог до професійного та кваліфікаційного рівня кандидатів, дозволили чітко розкрити множину запитів, що висувають підприємства транспортно-логістичної системи до майбутніх працівників.

Перелік вимог до кожної професії різний, залежить від безпосередньо особливостей майбутніх обов'язків. Їх узагальнення за різ-

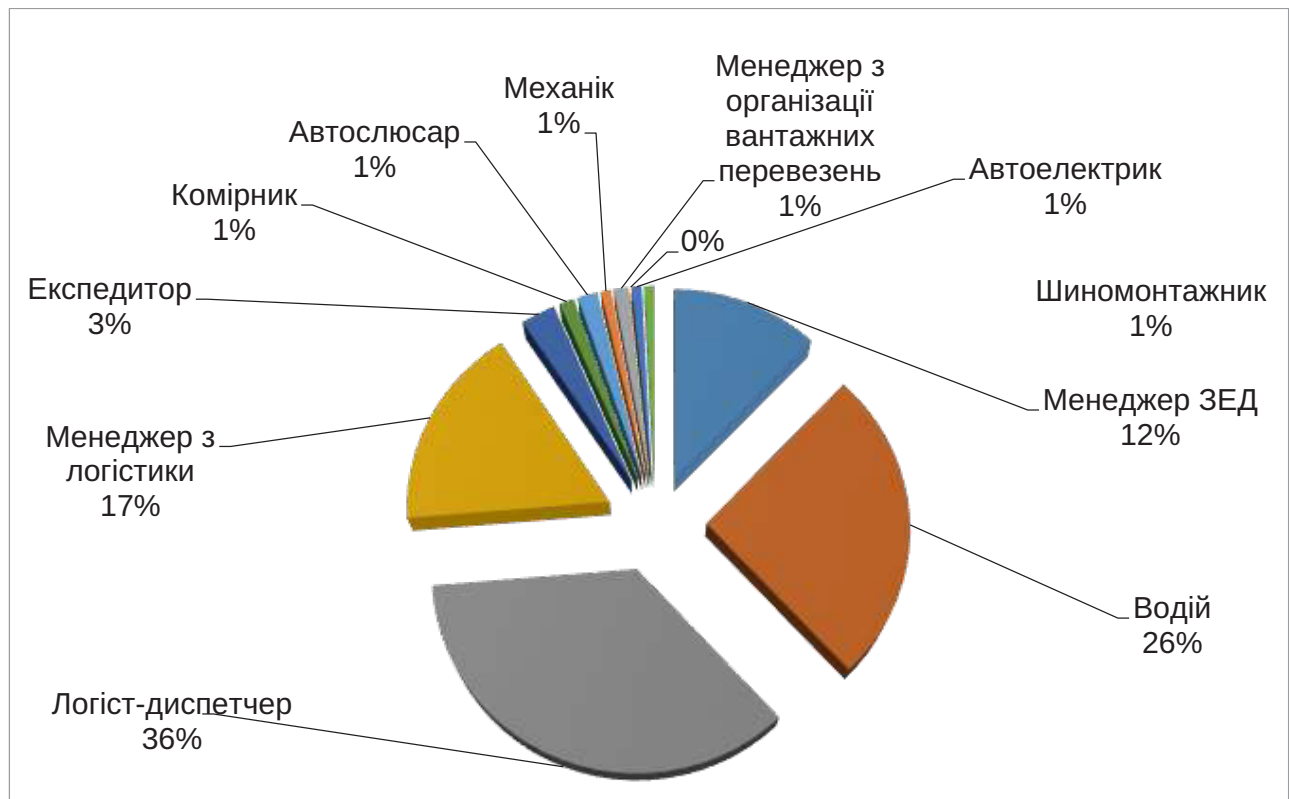

Рис. 1. Частина досліджених запитуваних професій працівників підприємств ТЛС
 Джерело: за даними аналізу вакансій 250 підприємств на Сайтах пошуку роботи в Україні

ними професіями на підприємствах транспорту і логістики показало, що найбільш часто зустрічаються вимоги щодо знань цифрових рішень та умінь користуватися ПК на рівні професіонала – близько 180 згадувань; відповідальність – наступна за значимістю компетентність, більше 120 згадувань; досвід роботи – близько 100 випадків і комунікабельність – приблизно 80 згадувань (рис. 2).

Слід також відзначити, що останнім часом роботодавцями більшою мірою увага приділяється саме м'яким навичкам (компетентностям) кандидатів на вакантні посади як робочих, так і управлінських професій.

Більш докладний аналіз даних про частоту згадувань ключових компетентностей, необхідних для виконання професійних обов'язків у сфері транспорту та логістики (984 вимоги в цілому), виконано для чотирьох професій: логіст, диспетчер, експедитор, менеджер з логістики (табл. 1).

Найбільш затребуваною компетенцією для усіх професій є впевнене володіння ПК (18,5%), що вказує на важливість цифрових навичок у сучасній логістиці. Далі по значимості є відповідальність (13,6%) та досвід роботи (10,7%), що підкреслює необхідність професійної підготовки та ретельного виконання обов'язків. Для експедиторів ключовими компетенціями є відповідальність, уважність, комунікабельність і знання ПК, що відображає їхні завдання в організації перевезень і роботи з клієнтами. Диспетчери потребують комунікабельності, досвіду роботи та впевненого володіння ПК. Для менеджерів з логістики важливими є навички командної роботи, цифрові навички та досвід у сфері логістики.

Слід відмітити, що кожна професія має унікальний набір вимог, причому найбільш універсальними є такі компетенції, як відповідальність і досвід роботи. Професії, пов'язані

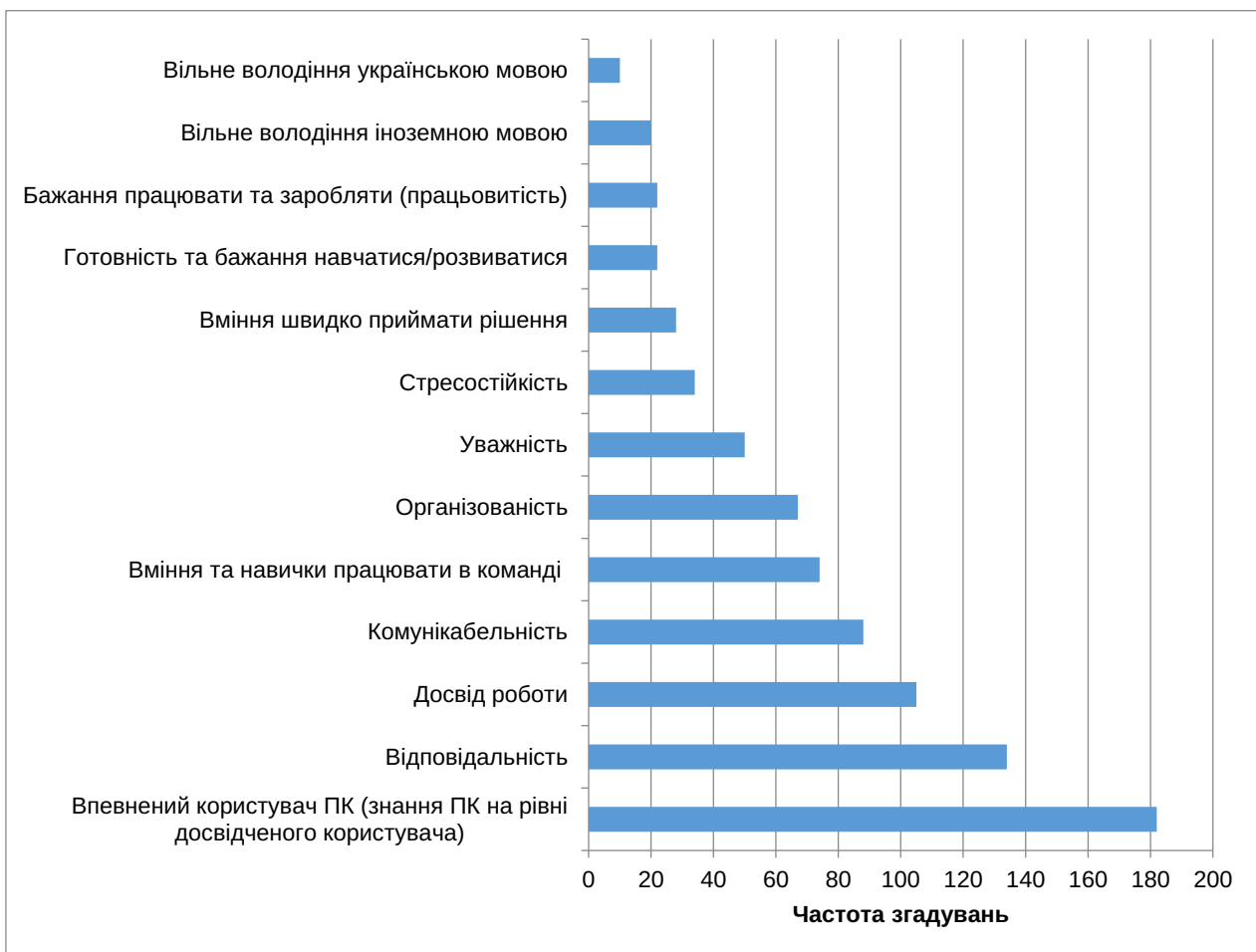

Рис. 2. Важливі компетентності працівників підприємств транспортно-логістичної системи

Джерело: складено авторами за результатами аналізу вимог за вакансіями автотранспортних та логістичних підприємств на Сайтах пошуку роботи в Україні

Таблиця 1

Аналіз компетентностей працівників транспортно-логістичних підприємств

Перелік необхідних ключових компетентностей	Частота згадувань в оголошеннях, од/%				
	всього	в тому числі за професіями			
		логіст	диспетчер	експедитор	менеджер з логістики
Досвід роботи	105/10,7	22/2,2	26/2,6	18/1,8	7/0,7
Відповідальність	134/13,6	12/1,2	11/1,1	80/8,1	7/0,7
Уважність	50/5,1	5/0,5	4/0,4	25/2,5	3/0,3
Комунікабельність	88/8,9	16/1,6	23/2,3	31/3,1	9/0,9
Вміння та навички працювати в команді	74/7,5	8/0,8	13/1,2	40/4,0	11/1,1
Впевнений користувач ПК	182/18,5	13/1,2	46/4,7	100/10,2	23/2,3
Вміння швидко приймати рішення	28/2,8	4/0,4	0	20/2,0	4/0,4

Джерело: складено авторами за результатами аналізу вимог за вакансіями автотранспортних та логістичних підприємств на Сайтах пошуку роботи в Україні

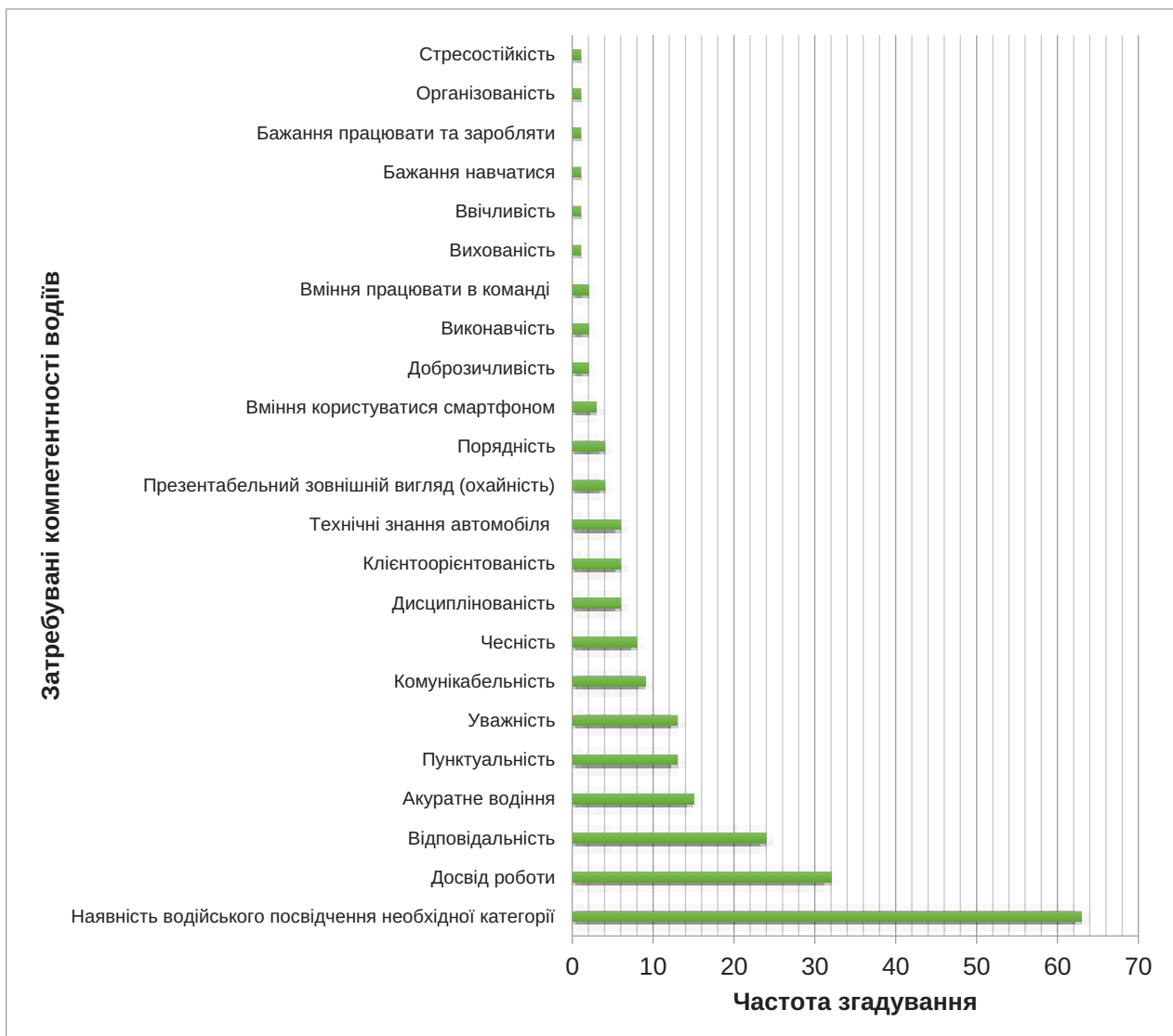

Рис. 3. Найбільш запитувані компетентності водіїв

Джерело: складено авторами за результатами аналізу вимог за вакансіями автотранспортних та логістичних підприємств на Сайтах пошуку роботи в Україні

з управлінням та організацією (логіст і менеджер з логістики), мають вищі вимоги до аналітичних навичок, тоді як диспетчери та експедитори більше орієнтовані на комунікацію та оперативність.

Так, в ході дослідження запитів роботодавців щодо вакантних посад логістів та вимог до кандидатів на ці посади з'ясовано розгорнутий набір потрібних ключових навичок таких фахівців, серед яких, окрім досвіду роботи: комунікабельність, вміння користуватися ПК, стресостійкість, відповідальність, володіння іноземними мовами, організованість, вміння і навички працювати в команді, знання логістичних процесів, бажання працювати, готовність розвиватися та працювати, знання географії міста, уважність, вміння ухвалювати рішення тощо.

Аналіз вимог до професії водія показав, що окрім обов'язкової наявності водійського посвідчення відповідної категорії та досвіду роботи, виявлено такі найбільш запитувані компетентності: відповідальність, акуратне водіння, пунктуальність, уважність, комунікабельність, чесність, дисциплінованість, клієнтоорієнтованість, технічні знання автомобіля, порядність і інші (рис. 3).

Проведений аналіз запитів роботодавців на затребувану зараз та в найближчому май-

бутньому професію менеджера зовнішньоекономічної діяльності дав підставу сформулювати ряд запитуваних компетентностей до такого фахівця (окрім досвіду роботи та вищої освіти, зокрема: лідерські якості, навички ділового листування, уважність, відповідальність, старанність, володіння іноземною мовою, професійні знання, стресостійкість, багатозадачність, досвід проведення перемовин (рис. 4).

Підсумки аналізу потреб українського ринку праці в галузі транспорту та логістики, а також виявлених ключових вимог до фахівців, професії яких натеper є та в перспективі будуть затребуваними: по-перше, є орієнтиром для навчальних закладів, що спеціалізуються на підготовці фахівців досліджуваної галузі, для врахування в освітньо-професійних програмах окреслених потреб; по-друге, є підґрунтям для здійснення HR-менеджменту безпосередньо на підприємствах (наймання, оцінювання, навчання, розвитку, планування кар'єри, мотивації та стимулювання, включення до кадрового резерву тощо).

Висновки. Проведений аналіз дозволив ідентифікувати найбільш затребувані професії у сфері транспорту та логістики. Встановлено, що найбільший попит роботодавців спостерігається на фахівців, які мають прак-

Рис. 4. Найбільш запитувані компетентності менеджерів ЗЕД

Джерело: складено авторами за результатами аналізу вимог за вакансіями автотранспортних та логістичних підприємств на Сайтах пошуку роботи в Україні

тичний досвід, високий рівень професійної підготовки, знання сучасних цифрових технологій, уміння працювати в умовах кризи, а також здатність адаптуватися до нових викликів. Для підприємств транспортно-логістичної системи важливим є розвиток професій, пов'язаних із впровадженням «зелених» технологій, цифровізацією логістичних процесів та стійким управлінням ланцюгами постачання. Під час відновлення економіки країни особливо затребуваними будуть спеціалісти,

які володіють компетентностями у сфері організації логістичних процесів в умовах релокації підприємств, відбудови інфраструктури, впровадження інновацій та забезпечення гнучкості транспортних систем. Результати цього дослідження можуть бути використані для розробки програм навчання та підвищення кваліфікації, спрямованих на підготовку фахівців, які відповідають потребам сучасного ринку праці у сфері транспорту та логістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Raj A, Mukherjee A. A, de Sousa Jabbour A. B. L., Srivastava S. K. Supply chain management during and post-COVID-19 pandemic: Mitigation strategies and practical lessons learned. *Journal of Business Research*. Vol. 142, 2022. P. 1125–1139. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.01.037>
2. Baker D., Briant S., Hajirasouli A., Yigitcanlar T., Paz A., Bhaskar A., Corry P., Whelan K., Donehue P., Parsons H. Urban freight logistics and land use planning education: Trends and gaps through the lens of literature. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*. Vol. 17. 2023. URL: <https://doi.org/10.1016/j.trip.2022.100731>
3. Штундер І. Ринок праці України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. № 40. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-22>
4. Сидоренко В. В. Кваліфікаційний розрив (skills gap) на ринку праці України: стан та механізми його подолання. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*. Вип. 28 (57). 2024. С. 191–211. URL: [https://doi.org/10.58442/2218-7650-2024-28\(57\)-191-211](https://doi.org/10.58442/2218-7650-2024-28(57)-191-211)
5. Дослідження ринку праці України. *Європейська Бізнес Асоціація* : веб-сайт. URL: <https://eba.com.ua/doslidzhennya-rynku-pratsi-ukrayiny-2/> (дата звернення: 20.12.2024).
6. Атаманюк Р. Ринок праці України : проблеми та можливості їх вирішення. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 1 (271). С. 55–65.
7. Любомудрова Н., Гойчук В. Зміни на ринку праці в умовах воєнного стану та перспективи післявоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1462> (дата звернення: 20.12.2024).
8. Томчук О. В. Аналіз трендів розвитку ринку праці в Україні : ключові зміни та виклики воєнного часу. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 2. С. 110–119. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.110.119>
9. Кирлик Н. Ю., Герзанич В. М. Транспортно-логістична система України : аналіз ринку та ключові гравці. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 11 (269). С. 35–39.
10. Zahid S. Future of Jobs Survey 2023. *World Economic Forum Switzerland*. 2023. 295 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf

REFERENCES:

1. Raj, A, Mukherjee, AA, de Sousa Jabbour A.B.L. & Srivastava S. K. (2022). Supply chain management during and post-COVID-19 pandemic : Mitigation strategies and practical lessons learned, *Journal of Business Research*, 142, 1125–1139. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.01.037>
2. Baker, D., Briant, S., Hajirasouli, A., Yigitcanlar, T., Paz, A., Bhaskar, A., Corry, P., Whelan, K., Donehue, P. & Parsons, H. (2023). Urban freight logistics and land use planning education: Trends and gaps through the lens of literature. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*, 17. URL: <https://doi.org/10.1016/j.trip.2022.100731>
3. Shtunder, I. (2022). Rynok pratsi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Ekonomika ta suspilstvo*, 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-22>
4. Sydorenko, V. V. (2024). Kvalifikatsiyni rozryv (skills gap) na rynku pratsi Ukrainy: stan ta mekhanizmy yoho podolannia. *Visnyk pisladyplomnoi osvity. Seriiia «Pedahohichni nauky»*, 28 (57), 191–211. URL: [https://doi.org/10.58442/2218-7650-2024-28\(57\)-191-211](https://doi.org/10.58442/2218-7650-2024-28(57)-191-211)
5. Doslidzhennia rynku pratsi Ukrainy. Yevropeiska Biznes Asotsiatsiia : veb-sait. (2024). URL: <https://eba.com.ua/doslidzhennya-rynku-pratsi-ukrayiny-2/>
6. Atamaniuk, R. (2024). Rynok pratsi Ukrainy : problemy ta mozhlyvosti yikh vyrishennia. *Aktualni problemy ekonomiky*, 1 (271), 55–65.

7. Liubomudrova, N., Hoichuk, V. (2022). Zminy na rynku pratsi v umovakh voiennoho stanu ta perspektyvy pisliavoiennoho vidnovlennia. *Ekonomika ta suspilstvo*, 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1462>
8. Tomchuk, O. V. (2023). Analiz trendiv rozvytku rynku pratsi v Ukraini: kluchovi zminy ta vyklyky voiennoho chasu. *Innovation and Sustainability*, 2, 110–119. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.110.119>
9. Kyrlyk, N.Iu. & Herzanych V.M. (2023). Transportno-lohistychna systema Ukrainy: analiz rynku ta kluchovi hravtsi. *Aktualni problemy ekonomiky*, 11 (269), 35–39.
10. Zahid, S. (2023). Future of Jobs Survey 2023. *World Economic Forum Switzerland*. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf